

A szociális földprogramról általában

A Szociális földprogram nem új keletű intézmény a magyarországi jóléti rendszerben. A 19. század második felében, illetve a két világháború között az akkor még főleg a karitatív ellátásokra épülő szociálpolitikának is része volt. [1]

Az 1992-ben létrehozott Szociális földprogram a mezőgazdasági termeléshez szükséges vagyonnal nem rendelkező, szociálisan hátrányos helyzetű személyek részére kínál lehetőséget a háztáji jellegű kistermelésre, az önellátás képességének erősítésére.

A program fennállása óta az alapvető cél a résztvevő háztartások gazdasági önállóságának erősítése és életminőségének javítása.

A rendszerváltást követő években égető feszültségek voltak az országban a foglalkoztatás területén. Át kellett alakítani a szociális segítségnyújtás eszközrendszerét is. A helyzet új eljárásokat, új megoldásokat kényszerített ki. Létrejött a Szociális Válságkezelő Programok kormánybiztosi irodája Lakner Zoltán kormánybiztos vezetésével. Ebben az irodában fogalmazódott meg a Szociális földprogram gondolata. A részletes kidolgozásba beépültek a szociális válság sújtotta térségek településein szerzett tapasztalatok is. 1992-ben az önkormányzatoktól érkező eseti igények alapján hét program indult, Békés megyében kettő, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében öt. 1993-tól meghívásos pályázat keretében biztosítottak támogatást. Ekkor kapcsolódott be Borsod-Abaúj-Zemplén megye néhány települése.

A támogatott megyék és települések száma az eltelt 25 év alatt folyamatosan bővült. A negyedszázad alatt 14 megyében 746 településen működött a program. A települések csaknem egyötöde (137 település) legalább tíz évben kapott támogatást a program működtetésére. Az érintett települések közel felében (323 helyen) tartósan működött/működik a program. A támogatott települések több mint háromnegyede (581 település) 2000 fő alatti, ennek mintegy fele (285) 500 fő alatti lakosú település.

1992-től a programot a mindenkori szociális ügyekért felelős minisztérium koordinálta, a program működéséhez kizárólag nemzeti forrásokból biztosították a pénzügyi alapot. A programra fordított költségek többszörözik a befektetett értéket.

A 25 év alatt közel 5 milliárd forint támogatást nyújtott a program (4.862.521.000,- Ft). Az összes támogatás több mint felét két megye (Borsod-Abaúj-Zemplén: 29.3%, Szabolcs-Szatmár-Bereg: 26.0%) települései kapták.

Az eltelt évek alatt különféle típusok alakultak ki a szociális földprogramok helyi rendszerében. Jellemzően önellátásra termeltek, de több helyen elérték a piacra termelést is. Néhány helyen a kettő ötvözeté valósult meg, mert a családok között voltak, akik képessé váltak a helyi piacra termelésre is. Az évek során sokféle szociális földprogram modell alakult ki. Mindvégig megmaradt a program szociális jellege.

A társadalmi felzárkózás ezen aktív szociálpolitikai eszköze 2010-től alapvetően átalakult, a foglalkoztatási elem került előtérbe. A hagyományos háztartási keretek között, elsődlegesen önellátásra végzett termelés támogatása mellett a közfoglalkoztatással kombinált programelem került kiemelt helyre.

A 25 év alatt a Szociális földprogram a hátrányos helyzetű kistelepüléseken a helyi szociálpolitika szerves részévé vált. A segélyből élők gazdasági aktivizálásával a cél a képessé tétel és a motiváció, nem pedig a szankció.

Az önkormányzatok a résztvevők számára folyamatos segítőrendszert működtetnek (vetőmagok és tenyészállatok biztosítása, szakértői támogatás, képzésben való részvétel, mezőgazdasági gépekkel biztosított ingyenes vagy alacsony költségű szolgáltatás nyújtása stb.), s az érintettek több éven keresztül részesülhetnek a támogatásban. Az eredményes programokban megvalósul a korábban nagy hagyományokkal rendelkező, de mára a peremhelyzetű csoportokban elfeledett önellátó háztartásgazdaság újrateremtése, a célcsoport öfenntartó képességének javulása.

A jubileumi konferenciát Jász-Nagykun-Szolnok Megye Esély Szociális Közalapítványa szervezi. A Közalapítvány 15 évig volt a Szociális Földprogramok Országos Módszertani intézménye. Kezdeményezésükre jött létre 2002-ben az érintett települések érdekvédelmi szervezeteként a Szociális Földprogramot Működtető Települések Országos Szakmai Érdekképviseleti Szövetsége Egyesület (SZOFOSZ), mely megalakulása óta ellátja a Szociális Földprogramok módszertani fejlesztő és érdekképviseleti tevékenységét, és e szervezet partner a konferencia megvalósításában.

Összeállította: Dr. Nagyné Varga Ilona